

COVID-१९ विषाणुच्या प्रादुर्भाव- लॉकडाऊन कालावधीत बेघर, विस्थापित कामगार, परराज्यातील अडकलेले कामगार यांच्यासाठी निवारागृह, अन्नधान्य व भोजन व्यवस्थेवाबत करावयाच्या तातडीच्या उपाययोजना.

महाराष्ट्र शासन

महसुल व वन विभाग

शासन निर्णय, क्रमांक :डीएमयु/२०२०/ प्र.क्र.९२/डीआयएसएम-१

मंत्रालयमुंबई, ०३२ ४०० -

दिनांक :२९ मार्च२०२०,

- संदर्भ :१. शासन अधिसुचना क्रमांक : डीएमयु/२०२०/ प्र.क्र.९२/डीआयएसएम-१, दिनांक २३.३. २०२०
२. शासन अधिसुचना क्रमांक : डीएमयु/२०२०/ प्र.क्र.९२/डीआयएसएम-१, दिनांक २४.३. २०२०
३. शासन अधिसुचना क्रमांक : डीएमयु/२०२०/ प्र.क्र.९२/डीआयएसएम-१, दिनांक २५.३.२०२०

प्रस्तावना :

कोरोना विषाणुचा प्रादुर्भाव रोखणे व या संदर्भात तातडीच्या उपाययोजना करण्यासाठी व त्यावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी राज्य स्तरावर कोरोना नियंत्रण कक्ष व जिल्हास्तरावर जिल्हा सनियंत्रण कक्ष स्थापित करण्यात आले आहेत. कोरोना विषाणुचा राज्यामधील प्रादुर्भाव रोखण्यासाठी संदर्भाधीन अधिसुचनेव्वारे राज्यामध्ये लॉकडाऊन परिस्थिती लागू करण्यात आली आहे.

सदर लॉकडाऊन परिस्थितीमुळे उद्योग व्यवसाय प्रभावित झाल्यामुळे कामगार विस्थापित/बेरोजगार झाले असून, राज्यात विविध जिल्हयांच्या ठिकाणी अडकलेले आहेत. अशा लॉकडाऊन परिस्थितीमुळे बेघर, विस्थापित झालेले कामगार, परराज्यातील अडकलेले कामगार यांच्या साठी निवारागृह, पाणी, अन्न धान्य व भोजन व्यवस्था व वैद्यकीय देखभाल या सुविधा देण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होते.

शासन निर्णय :

कोरोना विषाणुचा प्रादुर्भाव रोखण्यासाठी करण्यात आलेल्या लॉकडाऊन आदेशामुळे बंद झालेल्या उद्योग व्यवसायातील प्रभावित झालेले कामगार, परराज्यातील विस्थापित कामगार व बेघर व्यक्ती यांचेसाठी निवारागृह, अन्न, पाणी, वैद्यकीय देखभाल या सुविधा स्वयंसेवी संस्थांच्या सहाय्याने केंद्रीय किंवा व्यवस्थेच्या माध्यमातून शिजविलेले / शिजविण्यासाठी तयार अन्नाचे पुरवठा करण्यात यावे असा निर्णय घेण्यात येत आहे.

२. वरील निर्णयाच्या अनुषंगाने भागासाठी प्रत्येक जिल्हाधिकारी रत्तरावर आणि शहरी भागामध्ये महानगरपालिका आयुक्त यांचे रत्तरावर तातडीची उपाययोजना करण्यात याची. सदर निर्णयाचे अनुषंगाने उपाय योजनांचे नियोजन करणे, अंगलवजावणी आणि संनियंत्रणासाठी राज्यरत्तरावर खालीलप्रमाणे "राज्यरत्तरीय रांगियंत्रण समिती" गठीत करण्यात येत आहे.

राज्यरत्तरीय संनियंत्रण समिती

मा.गुरुऱ्य सचिव	अध्यक्ष
अपर गुरुऱ्य सचिव (महसूल)	सदस्य
अपर गुरुऱ्य सचिव (नगरविकास)	सदस्य
प्रधान सचिव (अन्न व नागरी पुरवठा)	सदस्य
प्रधान सचिव (सहकार)	सदस्य
प्रधान सचिव (कामगार)	सदस्य
सचिव (आपत्ती व्यवस्थापन, मदत व पुनर्वसन)	सदस्य-सचिव

३. उपरोक्त उपाययोजनांची जिल्हारत्तरावर नियोजनपूर्वक अंगलवजावणी करण्यासाठी जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली आवश्यक असलेल्या सदस्यांची "जिल्हारत्तरीय संनियंत्रण समिती" जिल्हाधिकारी यांनी गठीत करावी.
४. महानगरपालिका रत्तरावर वरील उपाययोजनांची अंगलवजावणी करण्यासाठी महानगरपालिका आयुक्त यांच्या अध्यक्षतेखाली आवश्यक असलेल्या इतर सदस्यांची "महानगरपालिका रत्तरीय संनियंत्रण समिती" महानगरपालिका आयुक्त यांनी गठीत करावी.
५. लॉकडाऊनच्या कालावधीत अडकलेल्या मजूर, विरस्थापित व बेघर व्यक्तींना आवश्यकतेनुसार निवारागृह, अन्न, पाणी व वैद्यकीय देखभाल सुविधा उपलब्ध करून देण्याची संपूर्ण जबाबदारी जिल्हा रत्तरावर जिल्हाधिकारी यांच्यावर राहील. शहरी भागासाठी या सुविधा उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी संबंधीत महानगरपालिका आयुक्त व जिल्हाधिकारी यांची संयुक्तरित्या राहील. जिल्हारत्तरीय समिती व महानगरपालिका सनियंत्रण समिती या दोन्ही समित्या राज्यरत्तरीय संनियंत्रण समितीच्या मार्गदर्शनाखाली आणि निर्देशाप्रमाणे कामकाज करेल.
६. जिल्हारत्तरीय संनियंत्रण समिती खालील प्रमाणे कार्यवाही करेल:
- (i) जिल्हातील विविध भागामध्ये विविध घटकातील जीवनावश्यक सुविधा उपलब्ध न झालेले मजूर, विरस्थापित व बेघर व्यक्ती यांची निश्चिती करणे.
  - (ii) सदर गरजू व्यक्तींची तालुकानिहाय आणि भागनिहाय यादी तयार करणे.
  - (iii) या यादीच्या आधारावर तालुकानिहाय आणि भागनिहाय लागणारी अन्नधान्याची आवश्यकता व उपलब्धता निश्चित करणे.

- (iv) सदर कामे पार पाडण्यासाठी क्षेत्रीय स्तरावर काम करणा-या स्वयंसेवी संस्था, खाजगी संस्था, धर्मादाय संस्था, सहकारी संस्था, तसेच CSR मधून मदत उपलब्ध करून देणा-या संस्था, दानशूर व्यक्ती यांची यादी तयार करणे .
- (v) उपरोक्त स्वयंसेवी संस्था, खाजगी संस्था, धर्मादाय संस्था, सहकारी संस्था, तसेच CSR मधून निधी उपलब्ध करून देणारी संस्था, दानशूर व्यक्ती यांना अन्नधान्य व निधी स्वरूपात मदत करण्याबाबत जाहीर आवाहन करणे.
- (vi) शिजविलेले / शिजविण्यासाठी तयार असलेले अन्न वितरीत करण्यासाठी यंत्रणा कार्यान्वित करणे .
- (vii) स्थानिक पातळीवर अन्नधान्य स्वरूपात भिळालेली मदत, मागणी प्रमाणे किती लोकांसाठी पुरेशी असेल याची निश्चिती करणे.
- (viii) एकुण मागणी पैकी सर्व मागणी स्वयंसेवी संस्थांमार्फत मिळणा-या मदतीमधून पूर्ण होणार नसल्यास, पुढील काळात राहिलेली मागणी पूर्ण करण्याकरिता अन्न व नागरी पुरवठा विभागाकडून मिळणारे अन्नधान्य, तसेच, मदत व पुनर्वसन विभागामार्फत भिळालेल्या निधीतून ही मागणी कशी पूर्ण करता येईल याचे नियोजन करणे.
- (ix) महानगरपालिका क्षेत्रासाठी / जिल्हा स्तरावर कामकाज पार पाडण्यासाठी आवश्यकतेनुसार एक किंवा अधिक नोडल अधिकारी यांची नेमणूक करण्यात यावी, जेणेकरून संबंधीत नोडल अधिकारी आपल्या क्षेत्रातील स्वयंसेवी संस्था, धर्मादाय संस्था, दानशूर व्यक्ती यांचेशी समन्वय साधून अन्नधान्य स्वरूपात मदत प्राप्त करतील.
- (x) कोरोना विषाणुचा प्रादुर्भाव होऊ नये यासाठी Social Distancing Protocol पाळणे आवश्यक असल्या कारणाने, तसेच अनावश्यक गर्दी टाळण्यासाठी महानगरपालिका क्षेत्रात कामकाजाचे संनियंत्रण करण्यासाठी वॉर्ड स्तरावर एक किंवा एका पेक्षा अधिक नोडल अधिकारी यांची नेमणूक करणे आणि नोडल अधिकारी यांची माहिती शासनाला उपलब्ध करून देणे (परिशिष्ट-१).
- (xi) या यंत्रणेमध्ये काम करणा-या सर्व व्यक्तींना स्वच्छता व कोरोना विषाणु प्रतिबंधाबाबतच्या सूचना व निर्देश देणे.
- (xii) सर्व जिल्हाधिकारी यांनी स्थापित केलेल्या जिल्हास्तरीय नियंत्रण कक्षाचे दूरध्वनी क्रमांक तातडीने प्रसिद्ध करावेत.

७. वरील अंमलबजावणी करताना जिल्हाधिकारी / महानगरपालिका आयुक्त यांची कर्तव्ये व जबाबदा-या खालील प्रमाणे राहतील:

(अ) महानगरपालिका क्षेत्र / जिल्ह्यात तात्पुरते निवारागृह उपलब्ध करून देणे :

(i) लॉकडाऊनमुळे बहुतांश लोकांची राहण्याची, खाण्याची व आरोग्याची असुविधा निर्माण झालेली आहे. अशा लोकांना अन्नाची सुविधा उपलब्ध करण्याबरोबरच त्यांची तात्पुरती

राहण्याची सुविधा सुध्दा उपलब्ध करून देणे आवश्यक झाले आहे. यास्तव केंद्र शासनाने त्यांचे आदेश क्रमांक- ३३-०४-२०२०-NDM-१, दि.२८ मार्च २०२० अन्वये, राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधी (SDRF) च्या निकषा संदर्भात COVID-१९ Virus Outbreak संदर्भात सुधारीत सूचना व त्या अनुषंगाने शासनाने दिनांक २८ मार्च, २०२० रोजी शासन निर्णय निर्गमित केला आहे. त्यानुसार या निधीमधून बेघर, तसेच विस्थापित झालेले आणि लॉकडाऊन मुळे अडकलेल्या व्यक्तींसाठी मदत छावण्या स्थापित करणे आणि अन्न, पाणी, वस्त्र व वैद्यकीय देखभाल, स्वच्छतागृहे इत्यादी अत्यावश्यक सुविधा त्यांना उपलब्ध करून देण्यास अनुमती देण्यात आली आहे. सबब सर्व महानगरपालिका आयुक्त व जिल्हाधिकारी यांनी त्यांचे स्तरावर तातडीने “निवारागृहे” स्थापित करावीत. यासाठी स्थानिक पातळीवर शाळा, महाविद्यालय, समाजमंदिर, मंगल कार्यालय व इतर निवास योग्य इमारती/हॉल अशी योग्य ती ठिकाणे निवडून प्राधान्याने जिल्हाच्या मुख्यालयी व आवश्यकतेनुसार इतर सर्व ठिकाणी स्थानिक पातळीवर विशेषत: औद्योगिक वसाहतीनजीक निवारागृहाद्वारे तात्पुरत्या राहण्याची सोय करावी.

- (ii) ऊसतोड कामगारांच्याकरिता संबंधित साखर कारखान्यांनी त्यांचेकरिता आवश्यक असलेली वरील सुविधा देण्यासाठी निवारागृहाची व्यवस्था करावी. ज्या साखर कारखान्यांना अशी निवारागृहे कार्यान्वित करण्यास अडचणी आल्यास त्याबाबतीत जिल्हाधिकारी/महानगर पालिका आयुक्त यांच्या मार्फत सहाय्य करण्यात यावे.
  - (iii) लोकांना अशाप्रकारच्या सोयी महानगरपालिका /जिल्हास्तरावर किंवा स्थानिक पातळीवर उपलब्ध आहेत हे माहीत होण्यासाठी रथानिक प्रसार माध्यमातून प्रसिद्धी दयावी.
  - (iv) वरील अनुक्रमांक १ व २ नुसार स्थापित केलेल्या निवारागृहांची माहिती सोबत जोडलेल्या (परिशिष्ट-२) मध्ये शासनास वेळोवेळी नियमितपणे सादर करावी.
  - (v) सर्व महानगरपालिका आयुक्त व जिल्हाधिकारी यांनी आपल्या स्तरावर हेल्पलाईन तयार करून त्यांचे किमान २ ते ३ दूरध्वनी क्रमांक प्रसिद्धी गाध्यमाद्वारे जाहीर करावेत.
  - (vi) उपरोक्त कार्यवाही सर्व महानगरपालिका आयुक्त व जिल्हाधिकारी यांनी सत्वर पूर्ण करावी.
- (b) कम्युनिटी किचनची सुविधा उपलब्ध करून देणे
- (i) लॉकडाऊनच्या कालावधीत विस्थापित झालेले मजूर, बेघर व्यक्ती यांच्यासाठी तात्पुरत्या स्वरूपात कम्युनिटी किचन सुरु करण्याकरिता ठिकाण निश्चित करण्यात यावे, जसे की, नजिकच्या जिल्हापरिषद/ महानगरपालिका शाळा व विद्यालय, सार्वजनिक मैदाने, समाजमंदिर, खाजगी मंगल कार्यालय, धार्मिक प्रार्थना स्थळे/संरथा, कृषी उत्पन्न बाजार समिती आवारातील लिलावगृहे, औद्योगिक वसाहती, इत्यादी ठिकाणी आवश्यकतेनुसार करण्यात यावीत.

- (ii) प्रत्येक कम्युनिटी किचन मध्ये आवश्यकतेप्रमाणे भांडी, स्वयंपाकासाठी आवश्यक असणारे साहित्य व पाणी उपलब्ध करून दयावे.
- (iii) कम्युनिटी किचन मार्फत अन्न तयार करणा-या व्यक्तींना / समुहाला आवश्यक अन्नधान्याचा पुरवठा हा स्वयंसेवी संस्था व इतर संस्थांमार्फत गोळा करण्यात आलेले अन्नधान्यातून व मदत व पुर्नवसन विभागामार्फत राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीच्वारे उपलब्ध झालेल्या निधीमधुन भागविण्यात यावा.
- (iv) तसेच अशा प्रकारे कम्युनिटी किचनव्वारे भोजन व्यवस्था करताना अन्न व नागरी पुरवठा विभागामार्फत शिवभोजन योजनेतंगत स्थापन करण्यात आलेल्या केंद्राशी योग्य समन्वय राखण्यात यावा.
- (v) सदरची सुविधा ही राज्यातील लॉकडाऊनमुळे उदरनिर्वाहीची साधने संपुष्टात आलेले राज्यातील/परराज्यातील विस्थापित कामगार, निराश्रीत व्यक्ती, प्रवासादरम्यान अडकलेले व्यक्ती इत्यादींना लागू राहील. याकरिता त्यांचेकडून रेशनकार्ड अथवा ओळखपत्र तपासण्याची आवश्यकता असणार नाही व या सोयी सुविधांपासून कोणतीही गरजू व्यक्ती वंचित राहणार नाही याची खातरजमा करावी.
- (vi) महानगरपालिका क्षेत्रामध्ये उपरोक्त सर्व बाबींचे नियोजन वॉर्डनिहाय सहाय्यक आयुक्त यांचे मार्फत आयुक्त महानगरपालिका यांनी पार पाडावे.
- (vii) अशाप्रकारे स्वयंसेवी संस्थांच्या सहाय्याने स्थापित करण्यात आलेल्या कम्युनिटी किचन मध्ये ज्या लोकांना मदत देण्यात आली आहे त्याची माहिती (परिशिष्ट-३) मध्ये सादर करावी.
- (viii) या संदर्भात सर्व जिल्हाधिकारी यांना सूचना देण्यात येत आहेत की, विविध स्वयंसेवी/वाणिज्यिक संस्था अथवा व्यक्ती यांचेकडून शासनास विनामूल्य उपलब्ध करून देण्यात आलेले/येणारे विविध साहित्य त्यांचेशी संपर्क साधून उपलब्ध करून घ्यावेत व गरजूना त्यांचे आवश्यकतेनुसार वितरण करावे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

L. N. D.
(अजोप मेहता)

मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
२. मा. मुंबई, मंत्रालय, उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव.
३. मा. विरोधी पक्ष नेता (विधानसभा/विधान परिषद), विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई,
४. महाराष्ट्र विधानमंडळाचे सर्व सन्माननीय विधान सभा/विधान परिषद सदस्य,
५. अपर मुख्य सचिव (वित्त), मंत्रालय, मुंबई,

६. प्रधान सचिव सार्वजनिक आरोग्य विभाग , (जी, मुंबई , हॉस्पीटल.टी.
७. अपर मुख्य सचिव , सचिव/ प्रधान सचिव/ सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग, मुंबई, मंत्रालय,
८. संचालक ,(आरोग्य सेवा) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
९. सर्व विभागीय आयुक्त,
१०. सर्व जिल्हाधिकारी,
११. सर्व महानगरपालिका आयुक्त,
१२. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
१३. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) १/२, महाराष्ट्र, मुंबई/ नागपूर,
१४. महालेखापाल (लेखा परिक्षा) १/२, महाराष्ट्र, मुंबई/ नागपूर,
१५. संचालक, लेखा व कोषागारे , मुंबई
१६. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
१७. मा यांचे खाजगी (मदत व पुनर्वसन) मंत्री. सचिव मुंबई, मंत्रालय,
१८. मा मुंबई, मंत्रालय, यांचे खाजगी सचिव (मदत व पुनर्वसन) राज्य मंत्री .
१९. निवड नस्ती (कार्यासन/ आव्यप्र-१)

११-८८८८

શાસન નિર્ણય, ક્રમાંક ડીએમ્યુ/૨૦૨૦/ પ્ર.ક્ર.૧૨/ડીઆયએસએમ-૧, દિનાંક ૨૯.૩.૨૦૨૦ ચે પરિશિષ્ટ

પરિશિષ્ટ ૧ - નોડલ અધિકારી યાદી

List of Nodal officer to be shared in excel format only

Sr. No.	District/Municipal Corporation	Name	Designation	Mobile Number	Email ID
1					
2					
3					

અનુભૂતિ

Scanned with CamScanner

Scanned by CamScanner

શાસન નિર્ણય, ક્રમાંક :ડીએમયુ/૨૦૨૦/ પ્ર.ક્ર.૧૨/ડીઆયએસએમ-૧, દિનાંક ૨૯.૩.૨૦૨૦ ચે પરિશિષ્ટ

પરિશિષ્ટ ૨- નિવારા ગૃહ / કમ્યુનિટી કિચન યાદી

List of Nivara Gruha/Community canteen to be shared in excel format only.

Sr. No.	District	Taluka	Name	address	Max Capacity
1					
2					

Scanned with CamScanner

शासन निर्णय, क्रमांक :डीएमए/२०२०/ प्र.क्र.९२/डीआयएसएम-१, दिनांक २९.३.२०२० चे परिशिष्ट

परिशिष्ट ३ - दैनंदिन अहवाल

Date	District	No. of Nivara Gruha	No of people accommodated	No of Community Kitchen	No of people served food through community kitchen
29-03-2020					
30-03-2020					
31-03-2020					

HJM

Scanned with CamScanner